

DE POCULENTIS ALI-
MENTOSIS.

Cap. X.

INter reliqua, quæ sanis hominibus in potûs usum veniunt, vinum & aqua sunt communiora: de quorum viribus ac utilitatibus, in sectione secunda copiosè satis, & luculenter declaratum est.

Sub his duobus tanquam generalioribus comprehenduntur adhuc alia potûs genera: qualia sunt zythum, pyrarium, & cerevisia: quæ quibusdam in regionibus, incolis pro vino sunt. Horum quoque frequens apud illos usus est, in iis morborum affectibus, in quibus à vino mero, & aqua cruda prorsus abstinendum est. Esset enim vinum, ex insigni illa calefaciendi vi, qua pollet, febribus & inflammationibus noxium: aqua verò simplex & cruda, frigiditate sua nimia progigneret crudos humores & obstructions, unde infiniti alii morbi orientar.

*Ufus Zythi,
Pyrarij &
cerevisie in
quibusdam
regionibus.*

*Aqua &
vinum, sunt
basis omnis
poculentio-
rum.*

*In quibus
morbis vi-
num bonum.*

Aqua nihilominus, & vinum sunt instar basis, quibus præparatis, mixtis, & compasitis, prout deinceps docebimus, ægri commodè & tuto uti possunt. Sunt enim morbi quidam, in quibus vini usus aquæ præfertur: veluti in viribus prostratis, ventriculi cruditatibus, hydrope, cachexiis, & symptomatis ex iis productis: Idem quoq; in febris quartana multum prodest: ita ut ad plures affectus curandos, vinum aquæ præ-
ferret:

stet: quin etiam præcipuum & principale fo-
mentum sit ipsius senectutis, aliàs imbecillitatum
& molestiarum plenissimæ.

Ex vinis igitur, salubriora & præstantiora
sunt, oligophora, matura, non austerà, non fu-
mosa, neque turbulenta: sed sincera & ab omni-
bus sæcibus depurata. Vina alba quibusdam af-
fectibus & temperamentis magis conveniunt: *Quale vi-
num agris
conveniãt.*
sic aliis rubra magis congrua sunt. Sunt præter
eà vina plus minus aquâ diluenda, pro ratione
videlicet morborum, & temperamentorum ho-
minum: quod à periti ac prudentis medici judi-
cio pendet: qui similiter consulendus erit de
aquæ usu: num ipsa pro vino diluendo cruda
vel cocta sumenda sit, quò melius mali causæ tol-
lendæ conferat. Sic exempli causa, in abstra-
ctione solvenda sciendum est, num utile sit, in
aquam, quæ coquitur, adjicere radices graminis,
aut similis alicujus herbæ: quæ sapore tamen suo
nullum pariat ægrotanti fastidium, neque ipsam
ab eius usu retrahat: An item expediat diluere
vinum eadem aquâ, in dysenteriis, lienteris,
aliisve ventris fluoribus: numq; usus aquæ cha-
lybeatæ sit admittendus potiùs, quàm simplicis
aquæ, & crudæ: In his, inquam, omnibus, docti
medici consilium audiendum, & sequendum erit.

Alii cum pane assato super carbones, vinum
attemperant: nonnulli in eo macerandam po-
nunt pimpinellam, buglossam, & similes herbas
minus fastidiosas: quibus palato jucundius vi-
num efficiunt, eoque utuntur in quotidiano vi-
ctu: quod non usque aded improbamus.

Gg 4 Sed in-

*Vulgares
vini corve
Chiones.*

*Vinum glaci
is infrigi-
datum, no-
nium.*

Sed interim approbare minime possumus consuetudinem illam, magnatibus & opulentis per totam Italiam & Hispaniam familiarissimam, qui vinum impositâ glacie adeo refrigerant, ut in os sumptum, dentes ex nimia illa frigiditate congelent: qui quidem usus, quamvis gratus sit palato, ventriculo tamen plurimum nocet: eiusque nativum infringit calorem, colicas insuper passiones, obstructions, & successu temporis, infinitos alios morbos prognerat. Nec aquâ refrigeratum vinum, noxâ caret: saluberrimum autem est, bibere id, vel in maximo Solis æstu, quale è cella depromitur, Et hæc de vini usu & correctione sufficiant.

*Aque usus
in quibus-
dam mor-
bis.*

Quemadmodum igitur vinum, ut diximus, anteferendum est aquæ in nonnullis affectibus: sic vicissim in aliis quibusdam, aqua præferenda est vino. In febribus enim continuis, ab eo abstinendum; sic etiam in inflammationibus internis, nec non in similibus aliis morbis.

*Aqua co-
cta præstan-
sior crudâ,
eiusq; præ-
paratio.*

Non tamen idcirco aqua exhibenda prorsus cruda & simplex: sed corrigenda est per ebullitionem, factam in phiala vitrea optimè clausa, ut nihil exhalare possit: idque in balneo Mar. per horam integram. Hæc optima eius præparatio. Nam citra partium tenuiorum & salubriorum exhalationem, cruditatem omnem amittit in B. M. fæcesque eius & impuritates terrestres in fundo residebunt omnes: quod vulgaris ebullitio vix aut nunquam præstabit. Eadem quoque ex additione radicum graminis aut oxalidis efficacior evadit, & magis innoxia.

Aqua

Aqua sive cruda, sive cocta, cum pane infri- *Aqua pa-*
to, sæpius transvasata & elutriata, dicitur aqua *nata.*
panata: quæ datur iis, qui ab aqua cocta abhõ-
rent.

Fiunt etiam aquæ ex saccharo, quibus si addi- *Aqua sac-*
deris cinnamomum, & per manicam transcola- *charata.*
ris: habebis Hippocraticum ex aqua: Gallis *Bou-*
chet dictum.

Ptisana est potus familiaris, multis ægrotis: *Ptisana.*
paratam illam ad usum servant pharmacopœæ.
Eius præparatio varia est: alii cum aqua suffici-
enti, solam adjiciunt liquiritiam: alii hordeum,
uvæ damascenas, & pruna dulcia, quibus virtu-
tem eius augent.

Veteres familiariter utebantur cremore hor- *Cremor*
dei, quem hoc modo parabant: R. Hordei cum *hordei.*
aqua infusi, & à sordibus omnibus per ebullitio-
nem purgati, libram unam: ablatâ imparâ aquâ,
novam reâffunde, & coque usq; ad medietatis
consumptionem: potus hic, humectandi & de-
tergendi vi pollens, veteribus cremor ptisanæ
nuncupabatur. De his vide Gal. lib. de ptisana, in
versione Lalamentii.

Hippocrates, & præsi medici probabant u-
sum mellis, ex quo hydromel paratum ægris
propinabant: de quo supra cap. 8. copiosè sat di-
ctum.

Hæc de vinis, aquis, aliisque poculentis ali-
mentariis dicta sufficiant. De medicatis deinceps
dicturi, eorum plurimam partem mutuabimur
ex nostra pharmacopœa: ex quibus quilibet
cuiuscunque conditionis fuerit, aliquam capere
pote-

Gg 5

pote-

poterit utilitatem, suæque ægritudini consulere.
Cui instituto sequens caput, pro fine huius libri
appositum, peculiariter inserviet.

DE VINIS, AQVIS, HY-
DROMELITIBVS MEDICA-
mentosis.

Caput ultimum.

*Hippocra-
ticum com-
mane.*

CApur hoc de vinis medicatis sive medica-
mentosis auspicaturi, primum locum dabi-
mus Hippocratico, omnium vinorum aromati-
corum delicatissimo, quod recentiores medici
Claretum vocant. Vfus eius plurimus est in di-
versis affectibus, sicuti deinceps dicetur.

Hippocratici communis compositio :

Recip. Vini rubri, vel albi optimi lib. decem,
cinnamomi unc. unam & dimidiam: caryophyl-
lorum scrupulos duos: Cardamomi, granorum
paradisi ana scrupulos quatuor: Zingiberis drag-
mas tres: omnia crasso modo contusa, mace-
rentur in dicto vino per tres aut quatuor horas:
addendo sacchari albisissimi sesquilibram: trans-
colentur per manicam aliquot vicibus, & fiat
Hippocraticum.

*Alius mo-
do.*

Nonnulli tantam aromatum copiam exosi,
id præparant ex solo cinnamomo & saccharo:
Sed alii vim eius calefaciendi paulò plus acciunt
pipere, vel zingibere & caryophyllis. Hyemis
ferè